

מוסף

טז. לוקח ס"ת אחרון

ביום שמוציאים לקריאה שני ס"ת או שלשה, הש"ץ של מוסף יקח את הס"ת שקראו בו מפטיר, ובר"ח טבת שחל בחול, או בחוה"מ פסח, יקח ס"ת אחרון שקראו בו ויאמר יהללו וכו' (ערוגות הבושם הב"ד אוצר התפילות דף שסג ע"ב).

הטעם: הואיל ובו קראו בסוף, אם יניחו אותו ויקחו ס"ת אחר ראשון, יהיה בכך משום פגימה בכבוד ס"ת אחרון.

יז. הבו לה' בני אלים

בשבת, כשמכניסים ס"ת לארון הקודש אחרי הקריאה, נוהגים לומר מזמור כ"ט שבתהלים (הבו לה' בני אלים) (טור סו"ס רפד).

הטעם: משום שמזמור זה נאמר על מתן תורה, שניתנה בשבת (אבודרהם עמ' קעד)^א.

ועוד, משום שיש במזמור שבע פעמים "קול" כנגד שבעה קולות שניתנה בהם התורה (מט"מ סי' תנט)^ב.

יח. יקום פורקן

תפילת יקום פורקן שאומרים אחרי קריאת התורה, נאמרת רק בשבת ולא ביו"ט (הרוקח סי' נג)^ג.

הטעם: משום שבשבת ניתנה תורה לישראל, לכן התקינו לומר בשבת תפילה לשלום לומדי התורה, "לרישי מתיבתא

א בשבת ניתנה תורה לישראל (שבת פו: שהש"ד פרשה א).

ב ראה אוצר המדרשים (אייזנשטיין עמ' תפז).

ג וכ"כ הגהת מרדכי פ"א דשבת, בסדורים לפי נוסח הספרדים אין תפילת יקום פורקן.

ד הכל מודים שבשבת ניתנה תורה לישראל (שבת פו:).

שער ג: תפילת הבוקר

קמט

ולדייני דבבא, לכל תלמידיהון ולכל תלמידי תלמידיהון, ולכל מאן דעסקין באורייתא" (זיו השבת עמ' קפג)⁷¹.

ועוד, לפי המובא בספר יוחסין לר' אברהם זכות (מהד' קניגסברג תרסח דף קכא) תוקנה תפילה זו במקורה לכבוד הריש גלותא, שבשבת הושיבו אותו על כסא כבוד ואמרו אז התפילה בעדו (ספרא חדתא עמ' 91).

יט. יקום פורקן עם ס"ת

יש נוהגים שהש"ץ מחזיק בס"ת בשעת אמירת יקום פורקן
(ט"ז סי' צו ס"ק א).

הטעם: הואיל וביקום פורקן מתפללים לשלומם של לומדי התורה (ולכל מאן דעסקין באורייתא), לכן הוא מחזיק בתורה שאותה הם לומדים, כשם שמחזיקים בלולב בזמנו (ט"ז שם).

כ. הזכרת נשמות אחרי יקום פורקן

נוהגים להזכיר נשמות (א-ל מלא רחמים) אחרי יקום פורקן ומי שבירך ולא לפניו (מחזור ויטרי עמ' 173, לבוש סי' רפד סע' ז)⁷².

הטעם: משום שמקדימים כבוד החיים לכבוד המתים (לקוטי מהרי"ח ח"ב דף סג בשם יעב"ץ).

כא. קדושת מוסף

שתי נוסחאות הן בסיום הקדושה של מוסף. יש נוהגים שהציבור מסיים "להיות לכם לא-להים אני ה' א-להיכם" והש"ץ מתחיל "ובדברי קדשך וכו'" (אוצר התפילות דף שסה, מעשה רב סי' קלט, לקוטי מהרי"ח ח"ב דף סו בשם אר"ז).

יש נוהגים שמפסיקים באמצע הפסוק: "להיות לכם לא-

ה התפילה תוקנה בימי הגאונים, אינה נזכרת בסדורי רע"ג ורס"ג ונזכרת לראשונה במחזור ויטרי (עמ' 99).

ו ברמ"א (סי' רפד סע' ז) משמע שמקדימים הזכרת נשמות ליקום פורקן.

להים", והציבור עונה "אני ה' אלהיכם ובדברי קדשך" (מחזור רדלהיים, לקוטי מהרי"ח שם).

הטעם למנהג ראשון: משום שכך לשון הכתוב (במדבר ט"ו מא) **"להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם"** בפסוק אחד, לכן אין להפסיק באמצע (מעשה רב שם).

הטעם למנהג השני: הואיל והתקינו לומר שמע ישראל בקדושה בגלל גזירת המלכות שגזרה על אמירת ק"ש, וכדי שלא תשתכח ק"ש מפי התינוקות קבעו לומר תחילת ק"ש וסופה בקדושה ובהבלעה, לפיכך הנהיגו שיאמר הציבור בצוותא שמע ישראל ואני ה' אלהיכם (לקוטי מהרי"ח ח"ב דף סו בשם ס' המקצועות).

כב. לדור ודור במוסף

יש נוהגים לומר בחזרת הש"ץ של מוסף "לדור ודור נגיד גדלך", ואלו בשאר חזרות הש"ץ אומר "אתה קדוש כמו בתפילת לחש"ח (סדור ב"י, לקוטי מהרי"ח ח"ב דף סו).

הטעם: לפי הכלבו (סי' יא) התקינו לומר "אתה קדוש" על סדר קדושה שיש בו שלש פעמים "קדוש", לכן רק כשאומרים קדושת נקדישך (לפי נוסח ספרד) אומר הש"ץ אחריה "אתה קדוש", אבל במוסף שאומרים בקדושה "כתר יתנו לך" אומר הש"ץ אח"כ "לדור ודור נגיד גדלך", שפותח בשבח הדומה ל"כתר יתנו לך" (לקוטי מהרי"ח שם).

כג. שיר של יום בשבת ויו"ט

לפי נוסח אשכנז אומרים שיר של יום בשבת ויו"ט אחרי

ז ריקנאטי פרשת וירא, חיי אברהם סי' ריב, ב"י סי' תכג ד"ה ועומדים בשם תשובת הגאונים.

ח כך לפי נוסח ספרד-חסידי, אבל לפי נוסח אשכנז אומר הש"ץ בכל החזרות "לדור ודור".

שער ג: תפילת הבוקר

קנא

תפילת מוסף ולפי נוסח ספרד אחרי תפילת שחרית (מג"א סי' קלב ס"ק ד, ערוה"ש סי' קלג ס"ק ג) ^ט.

הטעם: הואיל ובשבת היו אומרים בבית המקדש השיר בקרבן התמיד של שחר, ובמוסף היו אומרים חלק משירת האזינו (ר"ה לא), לכן נוהגים לפי נוסח ספרד לומר השיר לאחר תפילת שחרית.

הטעם לומר אחרי מוסף: כי אמירת שיר של יום בביה"כ היא רק זכר בעלמא לשירת הלויים, ומכיון שאין אנו נוהגים לומר, כמו בבית המקדש בשבת שני שירים של יום, בשחרית ובמוסף, לכן אנו אומרים את שירו של יום אחרי מוסף "כדי שזכרונו יעלה לכאן ולכאן" (שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' כח).

כד. אדון עולם

יש נוהגים לסיים את תפילת מוסף בשבת ויו"ט בפיוט אדון עולם ^{יא}, שבו מתחילים את תפילת שחרית (אוצר דר"מ עמ' 7) ^כ.

הטעם: כדי לסיים התפילה במה שהתחילו, כדרך שעושים בסיום התורה בשמחת תורה, שמתחילים מיד בקריאת ספר בראשית (יעב"ץ סדור ב"י דף צה ע"ב).

כה. בקור חולים ונחום אבלים

המבקר חולה בשבת אומר לו: שבת היא מלזעוק ורפואה

^ט ביוסף אומץ אות ריג וכן בנוהג כצאן יוסף עמ' מז מובא שיש לומר שיר של יום לפני התפילה.

^י ראה מג"א סי' קלב סוף ס"ק ד.

^{יא} הפיוט אינו בסדורים הישנים, ומחברו אינו ידוע, ונראה כי עיקר כוונתו היתה שיאמרנה לפני השינה (בידו אפקיד רוחי בעת אישן ואעירה"), ואכן הוא נאמר אחרי קריאת שמע שעל המטה (סי' עב"י). המט"מ (סי' רטז) מביא המנהג לומר אדון עולם אחרי תפילת שחרית של חול, וכן יעב"ץ בסדורו (דצ"ה), ויש שאומרים אותו בסוף ערבית של שבת (סדור דעת קדושים, תפילת כל פה). וראה סי' ברוך שאמר לר"ב עפשטיין ע"ר צ.

^{יב} היכל עבוה"ש ח"ב עמ' מה, סדורים שערי יששכר, אוצר התפילות.

קרובה לבוא (או"ח סי' רפז סע' א ורמ"א שם), **והמנחם אבל אומר לו:**
שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבוא (מג"א ומ"ב שם), **וי"א**
שהמנחם אינו משנה בשבת ואמר לו כבימות החול: המקום
ינחם אותך וכו' (טור יו"ד סי' שצג).

הטעם לדעת הי"א: רק אצל חולה שינו לומר שבת היא
מלזעוק כדי שהמבקר לא יתעורר בבכי כאשר יתפלל עליו
ויזכור צערו של החולה, מה שאין כן בנחום אבלים (דרישה שם
אות ה).